

הצעה לפעילות כיתתית

"בעין המצלמה ומברשת המכחול" – "קריאת" חומרים חזותיים

רציונל

המצלמה היא קופסה. מצלמת פילם הייתה קופסה פיזית, והסמארטפון היום – "קופסה" דיגיטלית. מאחורי כל לחיצה על הכפתור ישנה בחירה שנובעת מעולמו של הצלם. לבחירות הללו יש טווח רחב מאוד – מצילום היומיום ועד לנושאים טעונים (צילום של אלימות, למשל). תצלומים מהשואה הם תצלומים של תקופת קיצון, ויש לכן לקרוא אותם ככאלה.

אמירה הנפוצה "תצלום שווה אלף מילים" מראה את כוחו ומשמעותו של החומר החזותי בתיעוד ובעיצוב הזיכרון הקולקטיבי. עם זאת, פעמים רבות דרושות יותר מאלף מילים כדי להסביר תצלום אחד או יצירת אמנות אחת. הסדנאות המוצעות מבקשות להציג את שני הקצוות הללו ולגשר ביניהם – הוויזואליה כמדברת בעד עצמה וזו הדורשת "קריאה" צמודה ופרשנות. הדיון ואפשר בחינה של מושגים של אמת, מניפולציה, פענוח קודים חזותיים, עיצוב זיכרון ואחריות בבחירות הנוגעות לייצוג.

אנחנו – אורית מרגליות ואפרת קומיסר, מנהלות עמותת "מבטים" – מתודולוגיה של הוויזואליה של השואה", מציעות לצוותי הוראה ולתלמידים פעילויות העוסקות ב"קריאה" של חומרים חזותיים מתקופת השואה: תצלומים, סרטים ויצירות אמנות. "קריאה" כזו יכולה ללמד רבות על תקופת השואה, אך מלמדת רבות גם על אופנים של "קריאה" של חומרים חזותיים בכלל.

קהל היעד

כיתות י' - י"ב.

מטרות

- ללמד "קריאה" של חומר חזותי מגוון (צילום, הסרטה ואמנות).
- ללמד לפענח קודים חזותיים דרך המשולש של צלם-מצולם-צופה.
- לפתח חשיבה ביקורתית.
- לדון בכוח הוויזואליה ומשמעותה, והאחריות של הצלם / האמן למה שהוא בוחר לייצג.
- ללמוד על התרבות החזותית כמייצרת מניפולציות.
- לבחון את כוחו של הדימוי בשינוי ובמיסוד של תפיסות.

מסגרת הזמן

סדנה חד פעמית / סדנה של חצי יום או סדרת מפגשים.

אנחנו מציעות שני סוגי פעילות עם תלמידים. האחת מתמקדת במשלחות שיוצאות לפולין והשנייה בתלמידי החטיבה העליונה.

הסדנאות המוצעות

פעילות במסגרת המסע לפולין

הפעילות המוצעת תיעשה במסגרת ההכנה למסע וכחלק מהמסע עצמו. החלק הראשון ייערך בבית הספר ויכלול "קריאה" של קודים צילומיים שונים: תעמולתיים, גרמניים, יהודיים, פולניים ואחרים. במרכז הפעילות ייבחן כוחה של הוויזואליה כמניפולטיבית ומקרבת מחד גיסא וכאמצעי להנכחת כוח החיים ולהתנגדות מאידך גיסא. המטרה היא ללמד את התלמידים להתבונן אחרת בחומרים חזותיים בני התקופה. בחלק השני יקבלו התלמידים משימה צילומית. המשימה הצילומית תיבחר ביחד עם צוות בית הספר על פי תוכנית המסע. מטרתה לחוות במסע את המדיום הצילומי ולבחון את האופן שבו הם בוחרים להציג ולתעד בצילום את המקומות שבהם יבקרו. בחלק השלישי, בשיחת ערב במסע או עם שובם לארץ, יציגו התלמידים את התוצרים.

ישנה אפשרות להזמין רק את החלק הראשון.

פעילות בנושא "קריאה" של חומרים חזותיים

במרכז הפעילות "קריאה" של תצלומים, סרטים ויצירות אמנות המציגים את העולם היהודי לפני המלחמה ומתקופת השואה.

הפעילות יכולה להיעשות ב-low tech – מצגת, למשל, או באופנים דיגיטליים, הן בכלים שאנו מציעות והן בבנייה של כלים ביחד עם התלמידים. ההצגה יכולה גם לשלב בין שני האופנים.

המפגשים יציגו תצלומים, סרטים ויצירות אמנות, ממקומות שונים ושתוכנם שונה. חלקם נוצרו בידי יהודים, חלקם על ידי האוכלוסייה הסובבת ואחרים בידי גרמנים, למטרות שונות ובנסיבות שונות.

במהלך המפגשים התלמידים ינתחו את הוויזואליה ויענו על שאלות כגון מי צילם/יצר? מדוע? כיצד יש "לקרוא" את המקורות הללו? מה בין צילום לאמנות בהקשרים של היבטים וויזואליים וייצוג? מה מידת האחריות של הצלם / האמן ביחס לחומר שהוא יוצר? מה המקום של החומר הוויזואלי בתיעוד, בייצוג ההיסטוריה ובעיצוב הזיכרון הקולקטיבי ומדוע?

התלמידים יעבדו תוך שילוב של טכנולוגיות חינוכיות ובקבוצות ויתכנסו לשיח ודיון משותף לאחר תהליך של למידה.

הצעה להשתלמות מורים

אנחנו מציעות השתלמות חד פעמית ו/או השתלמות בת 14 שעות: 7 מפגשים בזום / פיזי (אם יש מקום שאפשר יהיה להתכנס בו).

ההשתלמות תשלב הכרות עם "קריאה" ויזואלית של חומרים מלפני השואה במהלכה ולאחריה, לצד מתן כלים פדגוגיים להוראתם.

תוכנית המפגשים המוצעת:

מפגש ראשון: "מבעד לעדשה וביד המכחול" – מפגש פתיחה על צילום, הסרטה ואמנות

מפגש שני: "צלם מהלך בגטו" – צילום בגטאות (גרמני, פולני, יהודי)

מפגש שלישי: "רק זכרו שגם לי היו פנים של בן אדם" – אמנות בגטאות

מפגש רביעי: "מבעד לעינינו" – סרטי חובבים יהודיים מלפני המלחמה ובמהלכה

מפגש חמישי: "המצלמה בשירות המבצע" – צילום במחנות

מפגש שישי: "לתעד גורלו של עם" – אמנות במחנות ובמסתור

מפגש שביעי: "העולם אחרי אושוויץ" – היבטים של שחרור וחזרה לחיים ושאלות של ייצוג.

ליצירת קשר והזמנת פעילות:

מייל: efrat.komisar@gmail.com

oritmargalio@gmail.com

טלפון: אורית מרגליות 050-3007244

אפרת קומיסר 054-5508180

אתר: <https://mabatimvh.com/>